

POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

Eva Mitchell: Finanční podpora rodin s dětmi v nové Evropě. Využití metody modelových rodin.

Předkládaná disertační práce prezentuje analýzu systému finanční podpory rodin s dětmi v evropských zemích se zaměřením na region střední a východní Evropy. Pomocí analýzy daňového a dávkového systému se snaží zasadit finanční podporu rodin s dětmi v České republice do mezinárodního kontextu a zanalyzovat, kde se v této oblasti nachází Česká republika v porovnání s ostatními státy. Takto stanovené cíle jsou dostatečně ambiciózní a odpovídají charakteru disertační práce.

Hodnocení rodinné politiky v mezinárodním kontextu někdy vychází pouze z porovnávání dílčích opatření či opatření v jedné z oblastí podpory. Posuzovaná disertační práce předkládá řešení pro komplexní porovnání finanční podpory rodin, které umožňuje zohlednit každé jednotlivé opatření v každé ze srovnávaných zemí a zároveň posuzovat tuto podporu v celé své komplexnosti reprezentované nastavením daňového a dávkového systému při zohlednění klíčových výdajů (výdaje na bydlení a náklady na zajištění péče o děti). Práce využívá konkrétní typy rodin, respektive analyzuje dopad daňového a dávkového systému na modelové rodiny a zkoumá, jaké modely rodinného života jsou státem ve vybraných zemích upřednostňovány. Využívá k tomu nástroje, které poskytuje metoda modelových rodin a konstrukce ukazatele Child Benefit Package - balíčku finanční pomoci adresované dětem, který porovnává čistý disponibilní příjem rodinné domácnosti s dětmi a čistý disponibilní příjem bezdětného páru se shodným příjmem ze mzdy.

Téma předkládané disertační práce je vysoce aktuálním a potřebným příspěvkem do debaty o směřování české rodinné politiky, efektivnosti a širších souvislostech přijímaných opatření. Jde o problematiku společensky vysoce významnou, na kterou se pohledy z hlediska zastávaných názorových pozic různí. Práce přináší kvalitní mezinárodní srovnání, které v debatách často chybí, zároveň však představuje užitečný nástroj, kterým by mohla být v budoucnu dělána srovnání, ale který by mohl být využit také pro analýzy zvažovaných opatření, neboť jak ukazuje tato práce, některá zaváděná rodinně politická opatření, která jsou prezentována jako podpora sladění rodinných a pracovních rolí, nemusí v realitě takto působit. Z výsledků vyplývá, že úpravy čerpání rodičovského příspěvku, které byly opakovaně dělány s cílem zvýšit flexibilitu systému a umožnit rodičům, primárně však matkám, volit různou délku pobírání RP a vytvářet tak podmínky pro pružnější skloubení pracovní dráhy s výchovou

malých dětí, v důsledku v kombinaci s dalšími opatřeními rodinné politiky tento cíl nenaplnují. Autorka jasně prokazuje, že v České republice není systémem opatření rodinné politiky podporována ani sdílená péče o dítě, ani souběžná ekonomická aktivita obou rodičů dětí mladších tří let. Z výsledků vyplývá, že Česká republika nejvíce ze všech srovnávaných zemí finančně zvyhodňuje tradiční model muže živitele a jako jediná finančně znevýhodňuje nástup matky s dvouletým dítětem do zaměstnání.

Disertační práce je logicky koncipovaná a kromě úvodní části je členěna do 3 jasně strukturovaných celků. Po úvodu, který přibližuje danou problematiku a cíle práce, následuje první část teoreticky rámuující dané téma - autorka zpracovává otázku sociální a rodinné politiky a předkládá v současnosti nejužívanější typologie včetně jejich kritické reflexe a rozšíření či doplnění z per dalších autorů. Představuje také výsledky dosavadních srovnávacích studií zaměřujících se na rodinnou politiku ve střední a východní Evropě. Na závěr charakterizuje základní systém finanční podpory rodin s dětmi (systém dávek a daní) v zemích střední a východní Evropy. V této části zůstala autorka poněkud stručná, vzhledem k zaměření disertační práce na region střední a východní Evropy by bylo vhodné představit rodinné politiky všech sledovaných zemí střední a východní Evropy alespoň v takovém detailu, jaký je v této kapitole věnován České republice. Popis rodinné politiky a systému finanční podpory je však v této části nesystematický (např. některé dávky jsou uvedeny jen u některých zemí, není jasné, zda v ostatních nejsou či v jaké výši jsou – konkrétně např. porodné, dávky na bydlení) a nelze si tedy utvořit rychlé srovnání. Něco sice kompenzuje tabulka v příloze, na kterou zde však chybí odkaz, nejsou v ní ale obsaženy všechny srovnávané oblasti. Ideální by bylo v každé zemi uvést, zda tam konkrétní dávky/opatření jsou, pokud ano, tak za jakých podmínek a v jaké výši. Zároveň by bylo vhodné výši dávek vztáhnout např. k průměrné mzdě v zemi, neboť z absolutních hodnot výše dávky/úlevy je obtížné porovnávat jejich štědrost.

Druhá část přibližuje použitou metodologii a data. Autorka při zpracování práce kombinuje řadu datových zdrojů, analýza je pak založena z části na datech sesbíraných pro účely této analýzy autorkou v rámci grantového projektu realizovaného pod GA ČR.

Stěžejní částí disertační práce je její třetí část, které obsahuje samotnou analýzu finanční podpory rodiny s dětmi. Autorka se zde věnuje finanční podpoře spojené s mateřskou dovolenou, s obdobím rodičovské dovolené a návratu matek do zaměstnání. V další části se zaměřuje na míru ohrožení příjmovou chudobou v rodinách s dětmi ve střední a východní Evropě a v závěrečné kapitole analytické části syntetizuje získané poznatky a zaměřuje se na typologizaci evropských států z hlediska podpory rodin s dětmi a na to, jak a kam mezi evropské státy zapadají země střední a východní Evropy a konkrétně ČR.

Po formální stránce je v některých částech textu poměrně dost překlepů, chyb či opakujících se slov. Formálním náležitostem není učiněno zadost u některých tabulek (u řady tabulek

v příloze chybí zdroje - tab. 2, 3, 4, 5, 7, 9; u tabulky 3 v příloze není vysvětlena poznámka č. 3, u tabulky 1 chybí hlavička a není jasné, co je ve sloupcích).

Přes uvedené dílčí výhrady lze celkově konstatovat, že disertační práce je přehledná a srozumitelná a cíle stanovené v úvodu se podařilo splnit. Autorka prokázala schopnost adekvátně se orientovat v problematice, uplatnila vlastní přístupy a stanoviska a projevila osobní kritičnost ke zjištěným poznatkům. Závěry disertační práce jsou velmi užitečným příspěvkem do debat o rodinné politice a nástrojích podpory rodin s dětmi. Některé části disertační práce byly již publikovány v odborných recenzovaných časopisech či jako kapitoly v monografii a jsou tedy již dostupné odbornému i širšímu publiku.

Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí.

PhDr. Anna Šťastná, Ph.D.